

Zapobieganie przemocy w Republice Federalnej Niemiec

Poradnik dla uchodźców i nowo przybyłych mężczyzn

Broszura powstała dzięki wsparciu:

Die Beauftragte der Bundesregierung
für Migration, Flüchtlinge und
Integration

**Ethno-
Medizinisches
Zentrum e.V.**

Impressum

Gewaltschutz in Deutschland – Ratgeber für geflüchtete und neuzugewanderte Männer

Herausgeber:

Ethno-Medizinisches Zentrum e.V.
Königstraße 6, 30175 Hannover

Konzeption, Inhalt, Erstellung:

Duale Hochschule Baden-Württemberg Villingen-Schwenningen (DHBW)
– Institut für Transkulturelle Gesundheitsforschung
Ethno-Medizinisches Zentrum e.V. (EMZ e.V.)
– MiMi Integrationslabor Berlin (MiMi Lab)

Förderung: Beauftragte der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration

Projektleitung: Ramazan Salman (EMZ e.V.), Prof. Dr. Dr. Jan İlhan Kizilhan (DHBW)

Redaktion: Prof. Dr. Dr. Jan İlhan Kizilhan, Claudia Klett, Ahmet Kimil, Laura Przybyla, Anne Rosenberg, Ramazan Salman, Andreas Sauter, Silvio Schelle

Layout und Satz: eindruck.net

Übersetzung: Dolmetscherdienst – Ethno-Medizinisches Zentrum e.V.

Bildquellen: Umschlagbild iStock.com/BijoyVerghese

Seite 2: iStock.com/IG_Royal · Seite 8: iStock.com/KatarzynaBialasiewicz

Seite 15: iStock.com/lathuric · Seite 18: iStock.com/tomozina

Seite 27: iStock.com/nanmulti · Seite 30: iStock.com/BrianAJackson

Alle Rechte vorbehalten. Das Werk ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwendung in anderen als den gesetzlich zugelassenen Fällen bedarf deshalb der vorherigen schriftlichen Genehmigung durch den Herausgeber.

Diese Publikation können Sie jederzeit über die Webseiten „www.mimi-gegen-gewalt.de“ oder „www.mimi-bestellportal.de“ in folgenden Sprachen anfordern: Deutsch, Albanisch, Arabisch, Bulgarisch, Dari, Englisch, Farsi, Französisch, Kurdisch (Kurmanci), Paschto, Russisch, Serbisch/Kroatisch/Bosnisch, Türkisch

1. Auflage · Stand: November 2019

Przedmowa

Drodzy Czytelnicy i Czytelniczki,

każdy człowiek ma prawo do samostanowienia o sobie i do życia bez strachu i przemocy. Projekt ogólnokrajowy „MiMi-zapobieganie przemocy wobec migrantów przy wsparciu migrantów”, w ramach którego ukazał się niniejszy poradnik, wnosi duży wkład do pracy nad zapewnieniem tych praw.

Projekt wspiera i szkoli mężczyzn z przeszłością migracyjną, tak aby mogli jako mediatorzy informować o niemieckich ustawach i zasadach współżycia społecznego i tym samym aktywnie przyczynić się do zapobiegania przemocy. Praca mediatorów jest bardzo ważna, gdyż uchodźca lub osoba nowo przybyła do Niemiec stoi przed wieloma wyzwaniami: nie jest łatwo odnaleźć się w nowym kraju i zorientować się w panujących w nim zasadach i obyczajach. Wiele rzeczy wydaje się na pierwszy rzut oka nieznanymi, niektóre są niezrozumiałe. Tutaj przychodzą z pomocą mediatorzy, którzy informują o przysługujących prawach i przedstawiają oferty wsparcia i pomocy. Mediatorzy wiedzą z własnego doświadczenia, jak trudny może być początek w nowym środowisku, w nowej okolicy. Zwłaszcza, gdy dochodzą do tego traumatyczne doświadczenia. Mediatorzy wnoszą swoją pracę nieoceniony wkład w aklimatyzację i życie w Niemczech.

Niniejszy poradnik porusza ważne kwestie dotyczące zapobiegania przemocy. Na następnych stronach omówione są podstawy prawne i ustawy o przeciwdziałaniu przemocy oraz kroki wyjścia z przemocy. Przewodnik przeznaczony jest dla uciekinierów i nowo przybyłych mężczyzn, ale również dla wszystkich innych osób, które aktywnie przyczyniają się do pokojowego i bezprzemocowego współżycia społecznego.

Serdecznie pozdrawiam

A handwritten signature in black ink that reads "Annette Widmann-Mauz". The signature is written in a cursive, flowing style.

Annette Widmann-Mauz,
Minister stanu w urzędzie Kanclerz Niemiec i pełnomocnik Rządu Federalnego ds. Migracji,
Uchodźców i Intergracji.

Spis treści

Wstęp	4
--------------------	----------

1. Czym jest przemoc?	6
------------------------------------	----------

Jakie formy przemocy występują w relacjach między ludźmi? | Gdzie dochodzi do przemocy w relacjach między ludźmi? | Jakie są reakcje na przemoc u ofiar? | Reakcje na przemoc u dzieci

2. Co zalicza się do aktów przemocy?	14
---	-----------

Wartości i normy społeczne usprawiedliwiające przemoc | Przemiana nastawienia społecznego wobec przemocy | Jakie znaczenie mają wartości społeczne i tradycje w środowisku migracyjnym | Podstawy prawne i ustawy w Niemczech | Monopol Państwa na stosowanie przemocy na terytorium Niemiec

3. Dlaczego istnieje przemoc?	24
--	-----------

Uwarunkowania społeczne – przemoc i władza | Jakie poglądy usprawiedliwiają przemoc? | Przemoc na tle kulturalnym i religijnym | Kultura przemocy | Zaburzenia psychiczne przyczyną zachowania przemocowego | Konsekwencje przemocy dla sprawców – czy osoby używające przemocy mogą zachorować?

4. Kroki wyjścia z przemocy	32
--	-----------

Co zrobić w przypadku przemocy? | Gdzie otrzymam pomoc? | Dostępność usług poradnictwa | Psychoterapia | Kursy kształtowania umiejętności wychowawczych bez używania przemocy

Słowniczek	36
-------------------------	-----------

Wybrane adresy	40
-----------------------------	-----------

Dla kogo przeznaczony jest poradnik?

We wszystkich krajach świata dochodzi do przemocy, która przejawia się jednakże w różnych formach i sytuacjach oraz przybiera różne rozmiary. Również możliwości i działania w obszarze zapobiegania przemocy różnią się, w zależności od kraju. Niniejszy poradnik ma na celu ułatwić orientację w niemieckich kwestiach dotyczących przemocy. Informuje o możliwościach ochrony i otrzymania wsparcia, jak również o metodach rozpoznania i redukcji zachowania przemocowego u siebie lub u innych osób. Poradnik przeznaczony jest dla wszystkich osób, które są zainteresowane tematem, znają osoby zagrożone aktami przemocy – jako ofiary lub jako sprawcy, lub chcą się zaangażować w walkę o poszanowanie zasad współżycia społecznego. Szczególny nacisk położony jest na wzajemne poszanowanie w związku interpersonalnym i w rodzinie.

Niniejszy poradnik skierowany jest przede wszystkim do uchodźców i nowo przybyłych mężczyzn.

Mężczyźni i kobiety doświadczają przemocy w różnych jej formach i w różnym stopniu, jak również na różne sposoby sami używają przemocy. Także reakcje na doświadczoną przemoc i jej skutki różnią się od siebie, dlatego też ważne jest, aby zarówno kobiety, jak i mężczyźni uzyskali informacje. Dla uchodźczyń i nowo przybyłych kobiet wydany został specjalny poradnik.

Ponadto niniejszy poradnik porusza temat szczególnej sytuacji uchodźców i nowo przybyłych osób, które wychowały się w krajach i społecznościach, w których formy i stopień przemocy, ale również stosunek do i obchodzenie się z przemocą w związkach interpersonalnych i w rodzinie zasadniczo różnią się od zasad panujących w Niemczech.

Jakie informacje zawiera poradnik?

Zanim omówiony zostanie temat ochrony przeciw przemocy, niezbędne jest wyjaśnienie, czym właściwie jest przemoc. Jest to tematem rozdziału I. Przemoc może przybierać różne formy i rozmiary. Zastosowanie kategorii pojęć może ułatwić zrozumienie tego, co zalicza się do aktów przemocy. W związku z powyższym różne są też konsekwencje przemocy dla poszkodowanych. Dla ochrony przed przemocą i dla otrzymania wsparcia przy doświadczeniu przemocy, warto wiedzieć, jakie są jej możliwe skutki. Niekiedy nie łączy się dolegliwości zdrowotnych powstałych wskutek doświadczenia przemocy z samym aktem przemocy. Skutki przemocy uzmysławiają ponadto, dlaczego tak istotne jest, aby jej zapobiegać.

Rozdział II objaśnia, w jakich sytuacjach użycie przemocy może być uzasadnione, np. wówczas, gdy służy ona ochronie obywateli. Kiedy przemoc uważana jest za uzasadnioną, a kiedy nie – zależy od kraju. Jest to uwarunkowane panującymi w danej społeczności normami, ale również formą ustroju i ustawami obowiązującymi w danej społeczności. Również między ludźmi mogą występować różnice, na temat tego, jak pojmowana jest przemoc i co jest akceptowane jako normalne zachowanie. Żeby zapobiegać przemocy ważne jest, aby znać własne poglądy, a także poglądy panujące w społeczeństwie, w którym się żyje. Zalicza się do tego obowiązujące prawa i ustawy.

Aby zrozumieć, dlaczego dochodzi do przemocy między ludźmi, ważne jest, aby zapoznać się z ramami społecznymi i podziałem władzy w społeczeństwie. Rozdział III porusza ten temat. Skupiając się na jednostce, powodem do działań przemocowych mogą być obciążenia i zaburzenia psychiczne. W zależności od przyczyny i uwarunkowań, konieczne są odmienne sposoby działań w celu zmniejszenia przemocy.

Rozdział IV opisuje, do kogo mogą zwrócić się osoby poszkodowane, jeśli są ofiarami przemocy. Również osoby, które używają przemocy i chcą to zakończyć, znajdą tam adresy kontaktowe.

1. Czym jest przemoc?

Przemoc wyrządza szkody na zdrowiu, a niekiedy zagraża także życiu ofiar. To powód dla którego Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) zajmuje się tym tematem. W opublikowanym w 2003 roku przez WHO „Światowym raporcie na temat przemocy i zdrowia”, przemoc definiowana jest jako:

„Celowe użycie siły fizycznej* lub władzy sformułowane jako groźba lub rzeczywiste użyte, skierowane przeciwko sobie lub komuś innemu lub przeciwko grupie lub społeczności, co powoduje lub jest prawdopodobne, że spowoduje zranienia, śmierć, ból psychiczny lub zaburzenia w rozwoju lub *deprywację*”.

Przemoc obejmuje więc:

- Zachowania szkodliwe skierowane na siebie samego (np. samookaleczenie lub samobójstwo)
- Zachowania przemocowe doznane od jednej lub wielu innych osób (np. maltretowanie w rodzinie, napaść dokonana przez obcych lub ataki w szkole lub w miejscu pracy)
- Użycie przemocy przez większe grupy, jak np. państwo, *policję* lub grupy terrorystyczne w celu osiągnięcia celów politycznych, ekonomicznych lub społecznych (np. konflikty zbrojne, ludobójstwo, łamanie praw człowieka lub terroryzm)

Według Światowej Organizacji Zdrowia działania przemocowe obejmują nie tylko uszczerbki na ciele, ale również groźby i zastraszania. Wszystkie formy przemocy mają to do siebie, że ich skutki są lub mogą być szkodliwe dla zdrowia fizycznego i psychicznego danej lub wielu innych osób, lub nawet mogą prowadzić do śmierci.

Jednocześnie pod pojęciem przemocy rozumie się również „ograniczenie samostanowienia” danej osoby. Oznacza to, że danej osobie utrudnia się podejmowanie decyzji dotyczących kształtowania jej życia. Jest to wynikiem działań innej osoby, ale również skutkiem zasad panujących w ośrodkach, w instytucjach lub wynikiem nierównego podziału władzy w *społeczeństwie*. Aby zapewnić długotrwałą ochronę przed przemocą, muszą zostać uwzględnione stosunki społeczne.

Niniejszy poradnik porusza w pierwszej kolejności zagadnienie przemocy między ludźmi, tj. gdy jedna lub wiele innych osób używa przemocy.

* Wyjaśnienia słów zaznaczonych kursywą znajdują się w słowniczku

JAKIE FORMY PRZEMOCY WYSTĘPUJĄ W RELACJACH MIĘDZY LUDŹMI?

Przemoc w relacjach między ludźmi może przybierać różne formy:

- **Przemoc fizyczna**
np. bicie, kopanie, bicie różnymi przedmiotami, ciągnięcie za włosy, policzkowanie, popychanie, duszenie, szarpanie, przypalanie, polewanie substancjami żrącymi
- **Przemoc psychiczna (emocjonalna)**
np. znieważanie, ciągłe poprawianie, obrażanie, upokarzanie, wyśmiewanie się (także w miejscu publicznym), groźenie (np. użyciem przemocy wobec ofiary lub dzieci lub ich zabraniem)
- **Przemoc seksualna**
np. zmuszanie do uczestniczenia w czynnościach o charakterze seksualnym, gwałt lub zmuszanie do prostytucji lub zmuszanie do robienia zdjęć/filmów w trakcie współżycia seksualnego

Szczególnie w przestrzeni prywatnej wyróżnia się następujące formy przemocy:

- **Przemoc społeczna**
np. ciągłe kontrolowanie, zakaz utrzymywania kontaktów towarzyskich, zakaz udziału w kursie językowym, zakaz opuszczania domu, narzucanie – wbrew czyjejś woli – *norm* i wartości
- **Przemoc ekonomiczna (finansowa)**
np. uzależnienie finansowe, zakaz wykonywania pracy lub kształcenia się, kontrola budżetu domowego

GDZIE DOCHODZI DO PRZEMOCY W RELACJACH MIĘDZY LUDŹMI?

W relacjach między ludźmi do przemocy dochodzi w różnych miejscach i w różnych kontekstach:

- **W miejscach publicznych**
np. w autobusie lub w tramwaju, na dyskotecie
- **W instytucjach**
np. w obiektach zbiorowego zakwaterowania, w klubach, w pracy lub w szkole
- **W sferze prywatnej**
np. przemoc ze strony członków rodziny, krewnych lub przyjaciół
- W przypadku, gdy dochodzi do aktu przemocy między partnerami lub byłymi partnerami, wówczas mówimy o tzw. „**przemocy domowej**”. Najczęściej ofiarami są kobiety.

W Niemczech prawie co czwarta kobieta przynajmniej raz w życiu doświadczyła przemocy ze strony partnera lub byłego partnera.

Możliwości ochrony przed przemocą są uzależnione od miejsca, w którym się ona dokonuje. Dużo trudniej jest bronić się osobie doznającej przemocy, jeśli jest ona w związku z osobą stosującą przemoc lub jest od niej uzależniona – np. od nauczyciela lub przełożonego lub w rodzinie – aniżeli przed obcą jej osobą.

Ponadto dla osoby poszkodowanej skutki przemocy są poważne. A są one tym poważniejsze, jeśli przemoc ma miejsce w rodzinie, ponieważ dochodzi do niej w sferze prywatnej, która z zasady powinna dawać ochronę. Sprawcami są osoby zaufane, które właściwie powinny wspierać i chronić.

W większości przypadków sprawcami przemocy w rodzinie są mężczyźni, a kobiety są poszkodowane. Problem przemocy zawsze dotyka także i dzieci.

JAKIE SĄ REAKCJE NA PRZEMOC U OFIAR?

Skutki przemocy mogą być bardzo różne dla poszkodowanych. Z jednej strony bardzo różna może być doświadczona przemoc, z drugiej strony każda osoba reaguje inaczej. Zależy to też od tego, ile wsparcia osoba poszkodowana otrzyma od swojej rodziny, przyjaciół lub od innych osób.

Jeśli osoba może z kimś porozmawiać o doznanej przemocy i spotka się ze zrozumieniem np. ze strony partnera lub partnerki albo przyjaciółki lub przyjaciela, często wspomaga to leczenie.

Przemoc domowa nie jest sprawą prywatną, lecz aktem podlegającym karze

Skutki przemocy często odbijają się w różnych obszarach życia poszkodowanych. Niektóre ze skutków użytej przemocy są widoczne, inne nie pozostawiają widocznych śladów. Niektóre z nich występują natychmiast po akcie przemocy, inne po upływie miesięcy lub nawet lat. Dlatego też może być czasami trudno rozpoznać objawy jako skutek doznanej przemocy.

Skutki dla zdrowia

Do najczęstszych uszczerbków cielesnych należą:

- Złamania kości, uszkodzenia organów wewnętrznych, krwotoki wewnętrzne, urazy mózgu (spowodowane przez uderzenia w głowę lub powstałe w wyniku upadku po popchnięciu), nieprawidłowo zagojone rany lub blizny (np. po ranach ciętych, przypalaniu lub polewaniu substancjami żrącymi), zapalenia, ograniczona zdolność widzenia i słyszenia
- Skutki gwałtu, czyli wymuszonego pożycia seksualnego: obrażenia miejsc analno-genitalnych i krwawienia, ciągłe bóle przy współżyciu, zapalenie pęcherza moczowego i nerek, choroby weneryczne i zakażenia, bezpłodność, zakłócenia funkcji seksualnych (u dziewcząt i kobiet: poronienia, niechciane ciążę, obrażenia miejsc genitalnych i krwawienia).

Niektóre uszkodzenia ciała i choroby można wyleczyć. W tym celu niezbędna jest opieka lekarska.

Uszczerbki na zdrowiu powstałe na skutek przemocy nie ograniczają się tylko do uszkodzenia ciała, lecz również zostawiają ślady na osobowości lub „psychice”.

Częstymi psychicznymi konsekwencjami przemocy są:

- Zaburzenia snu, stany lękowe (panika lub lęk przed śmiercią w sytuacjach nie zagrażających bezpieczeństwu, lęk przed wyjściem z mieszkania lub pokoju), bóle głowy, mdłości, nieufność wobec obcych osób, *depresję*, głęboki smutek i rozpacz, wstyd i poczucie winy, flashback (powtarzanie w pamięci doświadczonej przemocy), agresja i złość, uzależnienie od narkotyków lub leków (np. środków przeciwbólowych), myśli samobójcze lub próba popełnienia samobójstwa.

Do tego dochodzą często – zwłaszcza w przemocy na tle seksualnym:

- Wstręt wobec własnego ciała, wstręt przed pożyciem seksualnym, oziębłość seksualna aż do *dysfunkcji* seksualnej

Zwłaszcza psychiczne konsekwencje przemocy nie zawsze wiąże się z doznaną przemocą, lecz traktuje się je jako własną „niedostateczność” lub „słabość”. Może to wzmocnić poczucie, że jest się nic niewartym i utrudnić leczenie. Może się także zdarzyć, że rodzina lub przyjaciele nie rozumieją powiązań i krytykują zachowanie lub wywierają presję. W takim przypadku może to także utrudnić leczenie.

Aby wyleczyć się z urazów fizycznych konieczne jest leczenie medyczne i opieka, i jest ono niezbędne także w przypadku urazów psychicznych. W leczeniu urazów psychicznych wyspecjalizowani są *psychoterapeuci* i *psychoterapeutki*, jak również *psychiatrzy*. Podlegają oni obowiązkowi zachowania *tajemnicy zawodowej*. To, o czym z Państwem rozmawiają, nie może być przekazywane osobom trzecim (patrz rozdział IV – Kroki wyjścia z przemocy).

Rodzinne i społeczne skutki przemocy

Ludzie są istotami społecznymi i potrzebują kontaktu z innymi ludźmi np. z rodziną, przyjaciółmi i znajomymi lub z kolegami z pracy. Do przemocy dochodzi często między osobami właśnie z tego środowiska. Rzadko sprawcami są osoby obce. Na tym tle przemoc ma dla poszkodowanych także istotne konsekwencje społeczne.

Wykluczenie z rodziny lub ze środowiska społecznego

Jeśli przemoc w związku interpersonalnym zakończy się np. w wyniku separacji lub rozwodu, może dodatkowo dojść do odrzucenia ze strony rodziny. Nie zawsze członkowie rodziny wspierają ofiary przemocy, szczególnie gdy są nimi kobiety. W niektórych przypadkach broni się sprawców, zwłaszcza gdy są nimi mężczyźni.

Jest to uwarunkowane poglądami na temat tego, komu i jakie prawa przysługują w związku interpersonalnym. Ofiary przemocy czują się przez to bardziej samotne, winne i mają kłopoty finansowe. Jeśli jedno z rodziców odrzuca drugiego rodzica lub jest on odrzucony przez rodzinę, to zawsze cierpią na tym dzieci. Przez to zostaje odrzucona część ich własnej tożsamości.

W ten sposób mogą Państwo pomóc

Być może znają Państwo osoby, w rodzinie lub w kręgu przyjaciół, które dziwnie się zachowują lub których zachowanie uległo zmianie. Być może znają Państwo osoby, które są agresywne lub szybko wpadają w rozdrażnienie, albo nagle unikają kontaktu lub wycofują się. Przyczyną tego może być doświadczona przemoc. W takiej sytuacji może pomóc traktowanie takiego zachowania nie jako zamierzonego, lecz jako wyraz urazu psychicznego. W takim przypadku pomoc może dyskretne utrzymywanie lub szukanie kontaktu z tą osobą, bez wywierania na nią nacisku.

Wpływ rodziny

Presja społeczna powstaje w wyniku oczekiwań, jakie stawia rodzina lub środowisko wobec zachowania danej osoby. Oczekiwania te są uzależnione m.in. od płci. W społeczeństwie panują specyficzne konwencje dotyczące tego, jak mężczyzna i kobieta (jednocześnie chłopiec i dziewczynka) powinni się zachowywać, co jest traktowane jako właściwe, a co jako negatywne zachowanie. Utrwalone przeświadczenia o tym, jak mężczyźni powinni się zachowywać, są często łączone z męskim ideałem „siły”, „obrońcy” lub „głowy rodziny”.

W niektórych przypadkach prowadzi to ku temu, że chłopcy i mężczyźni zmuszani są pod presją rodziny do użycia siły, np. wtedy gdy chodzi o obronę „honoru” rodziny.

Jeśli mężczyźni są ofiarami przemocy, może się zdarzyć, że nie są w stanie spełnić stawianych im oczekiwań społecznych, gdyż sami potrzebują pomocy i wsparcia. Może to prowadzić do konfliktów lub odrzucenia ze strony rodziny lub środowiska społecznego, ale również do tego, że poszkodowani sami siebie nie akceptują. Równocześnie doświadczona przemoc zaprzecza ideałowi „silnego mężczyzny”. Szczególnie doświadczona przemoc seksualna powoduje, że ofary odczuwają duży wstyd i poczucie winy i dlatego też, nie mogą rozmawiać o przeżyciach z zaufanymi osobami.

Ofiary przemocy, niezależnie od tego czy jest to mężczyzna, czy kobieta, nigdy nie ponoszą winy lub nigdy nie są odpowiedzialni za przemoc, której doświadczyli.

Przemoc, której doświadcza się przez dłuższy okres czasu, może prowadzić do głębokiej izolacji od środowiska. Traci się poczucie bezpieczeństwa. Zmianie ulegają własne przekonania o wartościach społecznych. Świat zewnętrzny odczuwa się jako zagrożenie. Sprawia trudność pójście do pracy.

Poważne konsekwencje rodzinne i społeczne mogą prowadzić do tego, że osoba poszkodowana woli znosić uciążliwe problemy zdrowotne i milczy na temat doznanych aktów przemocy lub nawet w dalszym ciągu je akceptuje.

Pomoc w placówkach poradniczych

Poradnie specjalistyczne dla ofiar przemocy oferują w takich przypadkach profesjonalną pomoc. W ramach ich działalności można omówić i zanalizować skutki przemocy i znaleźć możliwości wsparcia. Poszkodowani zawsze sami decydują o tym, z jakich ofert pomocy skorzystają oraz czy złożyć zawiadomienie o przestępstwie na policji. W trakcie porady żadna osoba nie zostanie odrzucona ze względu na swoje doświadczenia lub decyzje. Poszkodowani traktowani są zawsze z szacunkiem. Doradczynię lub doradcę obowiązuje tajemnica zawodowa i nie

mogą przekazywać usłyszanych informacji osobom trzecim.

Szczególnie w przypadku przemocy rodzinnej i seksualnej wachlarz ofert pomocy jest szeroki, i jest skierowany głównie do poszkodowanych kobiet, gdyż to one są najczęściej ofiarami takiej przemocy. W zależności od regionu oferowane jest specjalistyczne wsparcie poszkodowanym mężczyznom.

Dostępne są także oferty wsparcia dla mężczyzn, którzy używają przemocy, i chcą się nauczyć szacunku dla innych osób lub postępować bez przemocy w sytuacjach konfliktowych (patrz rozdział IV – Kroki wyjścia z przemocy)

REAKCJE NA PRZEMOC U DZIECI

Jeśli ofiarami przemocy są dzieci, skutki przemocy są podobne jak u dorosłych. Także i u dzieci przemoc prowadzi do urazów fizycznych i trwałych śladów psychicznych. Dzieci reagują bardzo różnie. Niektóre z nich stają się bardzo spokojne i izolują się, inne szybko się irtują i stają się agresywne. Może się zdarzyć, że dzieci próbują nie dać nic po sobie poznać, aby nie obciążać rodziców.

Tym, co pomaga dzieciom, tak aby w ogóle mogły porozmawiać o doznanej przemocy, jest czuła i wspierająca relacja z rodzicami.

Przemoc między rodzicami („przemoc domowa”) ma także dla dzieci poważne skutki. Nawet wtedy, gdy dzieci nie są bite, obrażane lub molestowane, lecz tylko widzą i słyszą kłótnie między rodzicami lub są pośrednio świadkami. Skutki psychiczne są równie poważne, jak gdyby dzieci same były ofiarami przemocy:

- Brak poczucia własnej wartości
- Rozczarowanie wobec słabości rodzica, wzrost własnej bezradności, także w innych sytuacjach życiowych
- Pogorszenie wyników nauki
- Akceptacja sprawcy, gdyż niewłaściwie interpretowana jest jego/jej siła, jako dająca poczucie bezpieczeństwa
- Przejęcie wzorców przemocowych dla kobiet i mężczyzn: dzieci, które doświadczyły przemocy domowej, nierzadko stają się w przyszłości same sprawcami lub ofiarami

- Brzemień tajemnicy: rodzice zabraniają często dzieciom rozmawiać z osobami postronnymi o przemoc, do której między nimi dochodzi, gdyż w przeciwnym razie sprawca może zostać skazany przez sąd. Sytuacja ta wywiera na dzieci dużą presję, gdyż mają poczucie winy i nie mogą zwrócić się o pomoc
- Ciężka *trauma*: pełne wymazanie z pamięci i tłumienie zdarzeń mogą prowadzić do wycofania się ze środowiska, a w najgorszym przypadku do samobójstwa

Dzieci jako ofiary przemocy rodziców

Konsekwencje przemocy wobec dzieci są drastyczne, zwłaszcza jeśli są one bezpośrednio krzywdzone przez rodziców lub ich krewnych. Zaufanie dzieci do innych osób ulega trwałemu zniszczeniu, gdyż właśnie to te osoby, które powinny się o nie troszczyć i je chronić, stosują wobec nich przemoc. Dom nie jest już bezpiecznym miejscem, lecz staje się miejscem cierpienia, któremu tylko z trudnością mogą umknąć.

Dzieci popadają przez to w głęboką rozterkę. Wiele z nich nie odważa się odrzucić rodzica za doznaną od niego krzywdę, lecz szukają winy u siebie lub zaczynają same siebie nienawidzić. Wiele dzieci znosi milcząco przemoc, ponieważ nie chcą, aby rodzina się rozpadła, albo gdy krzywdzący rodzic wywiera na nie presję, aby nikomu nic nie mówiły.

W przypadku, gdy dzieci przez dłuższy czas doświadczają przemocy, może to prowadzić do trwałych zaburzeń rozwoju osobowości. Oznacza to, że w wieku dorosłym ich tożsamość jest zraniona, nawet jeśli od dłuższego czasu nie doświadczyły przemocy. Konsekwencją mogą być zaburzenia psychiczne takie jak „*zaburzenie osobowości borderline*” lub „*osobowość lękliwa-unikająca*”.

W przypadku, gdy istnieje podejrzenie, że rodzice stosują przemoc wobec dziecka, należy bardzo subtelnie się zachować, tak aby nie zwiększyć presji lub przemocy ze strony rodziców. Konsultacja w poradni specjalistycznej lub telefon na pogotowie przeciw przemocy (patrz rozdział IV – Kroki wyjścia z przemocy) mogą być pomocne w omówieniu form pomocy, które mogą zapewnić ochronę dziecku.

2. Co zalicza się do aktów przemocy?

Pomimo poważnych skutków przemocy dla rodziny i społeczeństwa, niektóre zachowania przemocowe są tolerowane, a więc są nie karane, lub traktuje się je jako „normalne”. Niekiedy są one nawet zakorzenione w tradycji lub uregulowane ustawami państwowymi i traktowane jako legalne. To, w jakich sytuacjach przemoc jest usprawiedliwiona lub konieczna, różni się w zależności od kraju, wzgl. od społeczeństwa, i ma ścisły związek z panującymi normami i wartościami społecznymi.

Poza tym akceptacja przemocy w społeczeństwie zależy od struktury społecznej. W Republice Federalnej Niemiec, będącej „współczesną strukturą społeczną (demokratyczną)”, przemoc może być użyta tylko z polecenia państwa i tylko wówczas, gdy nie ma innej możliwości powstrzymania przemocy (patrz poniższy rozdział „Państwowy monopol na stosowanie przemocy w Niemczech”). W tym przypadku nie mówi się o przemocy, lecz o uprawnieniach organów władzy wykonawczej (egzekutywy) lub działaniach policji, które mają na celu odpięrać niebezpieczeństwo i zapobiegać czynom karalnym. W Niemczech policja musi się stosować do obowiązujących przepisów w trakcie wykonywania czynności służbowych.

W każdym innym przypadku przemoc jest czynem karalnym. Celem tego jest trwałe ograniczenie przemocy.

WARTOŚCI I NORMY SPOŁECZNE USPRAWIEDLIWIAJĄCE PRZEMOC

W niektórych regionach lub krajach rodzina i *społeczeństwo* tolerują zachowania przemocowe, pomimo tego, że ich skutki są poważne dla ofiar. W takich przypadkach zachowania przemocowe uważane są za coś „normalnego” i nie podlegają karze. Niekiedy są one nawet zakorzenione w tradycyjnych obrzędach lub nakazane przez ustawy państwowe i traktowane jako legalne.

Przykłady:

- W niektórych krajach, ustawy prawne zezwalają mężczyznom na kontrolę nad decyzjami kobiet w zakresie sytuacji materialnej. Kobietom zezwala się tylko w szczególnych przypadkach, na podjęcie pracy i zarabianie pieniędzy (> przemoc ekonomiczna).
- W niektórych regionach, tradycyjne rytuały nakazują u dziewcząt obrzezanie narządów płciowych, a mianowicie *łechtaczki* i warg sromowych. Obrzezanie żeńskich narządów płciowych to przemoc (> przemoc fizyczna).
- W niektórych krajach dochodzi do samowolnych aresztowań. Osoby znajdujące się w areszcie są niekiedy upokarzane, torturowane lub gwałcone przez policjantów lub służby tajne i nie mają możliwości, aby przestępstwo zostało ukarane przez sąd (> przemoc psychiczna, fizyczna i seksualna).

- W niektórych krajach, po zawarciu związku małżeńskiego przysługuje mężczyznom prawo do współżycia z małżonką, według jego zachcianek. Kobieta nie ma możliwości decydowania o tym, czy w tym momencie chce współżyć z mężem. Jeśli dojdzie do stosunku seksualnego wbrew woli kobiety, wówczas jest to gwałt, który w Niemczech podlega karze (> przemoc seksualna). Oczywiście odnosi się to również do osób, które nie są małżeństwem.

W zależności od społeczeństwa, a także niekiedy od rodziny, istnieją różne poglądy odnośnie stosowania przemocy, jedni ją usprawiedliwiają, inni traktują ją jak przestępstwo. Zależy to od wartości i tra-

dycji, np. od oczekiwań względem tego, jak powinni zachowywać się mężczyzna lub kobieta lub od statusu dzieci wobec rodziców. Także poglądy dotyczące różnic w postrzeganiu wartości innych osób, takich jak pochodzenie etniczne lub wyznanie religijne, prowadzą do wzrostu przemocy.

Z biegiem czasu ulega zmianie świadomość społeczna, tak jak z czasem zmienia się styl życia, a także wartości społeczne i tradycje panujące w danej społeczności. Wiąże się z tym również modyfikacja stosownych praw i ustaw w danym kraju.

**Dzieci mają prawo do życia
i rozwoju bez przemocy**

PRZEMIANA NASTAWIENIA SPOŁECZNEGO WOBEC PRZEMOCY

W Niemczech 50 lat temu nauczyciele i nauczycielki mieli prawo bić uczniów różgą w celach wychowawczych. Od 1973 roku jest to prawnie zabronione. Ponadto od 2000 roku dzieci mają wg. § 1631 punkt 2 (niemieckiego) *Kodeksu Cywilnego (KC)* zagwarantowane prawo do wychowania bez przemocy w rodzinie. W wychowaniu pokolenia ich rodziców, a w szczególności ich dziadków, uznawano stosowanie kar cielesnych za normalne.

Jednocześnie ulegają zmianie *normy* w wychowaniu dzieci. W pokoleniu dziadków bardzo ważne były posłuszeństwo i podporządkowanie się. Stosowanie kar cielesnych, jako środka wychowawczego za niedotrzymanie zasad, było uzasadnione, tak aby dzieci uczyły się przestrzegać reguł. Nie za bardzo przejmowano się lub aprobowano urazy cielesne lub psychiczne.

Współcześnie dzieci powinny dorastać otoczone opieką i prawidłowo się rozwijać. Nie wysuwa się na pierwszy plan dopasowanie do istniejących wytycznych, lecz rozwój własnej osobowości. To także wspiera zasadę demokracji. Obecnie dziecko ma zagwarantowane w ustawie „prawo do wspierania własnego rozwoju i wychowania na osobę samodzielną i zdolną społecznie” (niemiecka VIII *Księga Prawa Socjalnego* –§1 artykuł 1).

Pomimo zmiany nastawienia społecznego i ustaw prawnych, nierzadko się zdarza, że rodzice stosują wobec dzieci karę cielesną i przemoc psychiczną. Przejawia się to poprzez policzkowanie, klapsy lub wyzwiska. Co jest tego przyczyną? W wychowaniu dzieci dochodzi ciągle do konfliktów lub do sytuacji, w których dzieciom muszą zostać postawione granice. Takie sytuacje mogą oznaczać dla rodziców stres. Jeśli rodzice byli bici w dzieciństwie w takich okolicznościach, wówczas w sytuacjach stresowych sami mogą nieumyślnie powielać to negatywne zachowanie względem własnych dzieci.

Być może brakuje im wzorca, jak postępować w danych sytuacjach bez użycia przemocy. A być może chcą podtrzymywać przestarzałe zasady wychowania, gdyż uważają: „mnie też to nie zaszkodziło”. W obszarze wychowania dzieci, dla osób, które chcą się nauczyć wychowywania w szacunku, bez stosowania kar cielesnych, oferowane są różne kursy i formy wsparcia (patrz rozdział IV- Kroki wyjścia z przemocy).

Zmiany społeczne, które są konieczne do zredukowania przemocy, mają u ludzi związek z procesami uczenia się. Niekiedy wymagają one także gotowości do przemyślenia i zmiany własnych zasad.

JAKIE ZNACZENIE MAJĄ WARTOŚCI SPOŁECZNE I TRADYCJE W ŚRODOWISKU MIGRACYJNYM

W dzieciństwie człowiek uczy się nie tylko języka ludzi, którzy go otaczają, lecz także tego, która osoba i w jaki sposób powinna się zachowywać, np. mężczyźni i kobiety, osoby młodsze lub starsze, w obszarze sfery prywatnej i publicznej. Do tego zalicza się też kwestia, kto wobec kogo może używać przemocy. Najwięcej uczymy się we własnej rodzinie. Ta edukacja przebiega mimowolnie, tak że nie musimy się wysilać i nawet tego nie dostrzegamy. Określa się to fachowo terminem „socjalizacja”.

Tak jak posługujemy się naszym językiem ojczystym, bez wyuczenia się zasad gramatyki, tak też możemy zachowywać się „poprawnie” w naszej ojczyźnie, bez wyuczenia się zasad współżycia społecznego.

Jeśli przebywamy w innym kraju, musimy uczyć się nie tylko nowego języka, lecz także zasad współżycia społecznego. Na przykład tego, w jaki sposób witać się z inną osobą, jakie są zasady dotyczące ustalonych godzin spotkania lub co to oznacza, jeśli obca kobieta mnie o coś zapyta. Jeśli nie znam zasad współżycia, może się zdarzyć, że zostanę niezrozumiany lub odrzucony, nie wiedząc dlaczego.

Może się zdarzyć, że zachowam się nietaktownie, pomimo że bardzo staram się być uprzejmym. Może się także zdarzyć, że swoim zachowaniem dokonam wykroczenia przeciwko przepisom ustawy, nie wiedząc o tym i nie chcąc tego. Z tego też względu początek w nowym kraju to często żmudny czas. Z drugiej strony jest to także szansa, aby przemyśleć własne, bezwiednie wyuczone formy zachowań i zapoznać się z nowymi zasadami współżycia społecznego oraz je wypróbować.

Wiele można się nauczyć poprzez obserwację i powielanie zachowań innych osób. Aby pomóc w zapoznaniu się z zasadami współżycia społecznego w Niemczech oferowane są np. kursy językowe, integracyjne, informacje zamieszczane na stronach internetowych lub udzielane przez Służby Społeczne w ośrodkach. W razie niejasności lub niepewności istnieje możliwość zasięgnięcia informacji. Jeśli jakaś forma zachowania nie jest zrozumiała, często pomoc może rozmowa np. z osobami, które przybyły z tego samego kraju, ale już od dłuższego czasu mieszkają w Niemczech, lub z niemieckimi przyjaciółmi lub kolegami.

Zapoznanie się z zasadami współżycia to ważny krok w kierunku poradzenia sobie w danym kraju. Jednocześnie najprawdopodobniej odbiera się z początku zasady i formy zachowań jako osobliwe. Ważne jest, aby zastanowić się lub dopytać, jakie znaczenie ma dana forma zachowania. Dzięki temu można często zrozumieć i zaakceptować sposób bycia.

Z wartościami społecznymi i przepisami prawnymi łączy się kwestia, kto wobec kogo może używać przemocy. Oznacza to, że jeśli określone zachowania są postrzegane w jednej kulturze jako legalne, może się okazać, że w Niemczech zachowanie to łamie przepisy prawne lub nawet podlega karze. Dlatego też, jest ważne, żeby zapoznać się z niemieckimi przepisami prawnymi, tak aby ich nieumyślnie nie przekraczać. Poza tym jest dużo łatwiej, chronić siebie i inne osoby, jeśli zna się własne prawa.

Przykład:

Jeśli jakaś osoba nie patrzy drugiej osobie w oczy podczas rozmowy, może to być z początku interpretowane jako oznaka braku szacunku, pomimo że w innej kulturze może to być właśnie oznaką uprzejmości.

Jeśli jakieś reguły społeczne są interpretowane jako „niewłaściwe”, powodem tego może być fakt, że panujący w nowym kraju system wartości różni się od własnego, nabytego w toku życia systemu wartości. Dotyczyć to może poglądu na to, jakie prawa przysługują np. mężczyznom, kobietom, dzieciom, rodzicom lub członkom danej grupy religijnej lub etnicznej.

Często nawet o tym nie wiemy, że posiadamy wykształtowany system wartości, ponieważ norm tych wyuczyliliśmy się najczęściej bezwiednie. Niekiedy nawet dokładnie nie wiemy, jaki system wartości posiadamy, ponieważ nasze poglądy wydają nam się zupełnie naturalne i oczywiste. Jeśli mieszkamy w innym kraju, ważne jest, aby znać własne normy, ale też i te obowiązujące w nowym kraju. Właśnie różnice te, które dostrzegamy, są pomocne w tym, aby zastanowić się nad własnym i obcym systemem wartości lub wymienić się spostrzeżeniami i go przedyskutować.

PODSTAWY PRAWNE I USTAWY W NIEMCZECH

W *konstytucji* Republiki Federalnej Niemiec zawarte są najważniejsze prawa (artykuły 1 – 19). Należą do nich np.:

- Prawo do życia i nietykalności cielesnej (artykuł 2, ustęp 2),
- Równouprawnienie mężczyzn i kobiet (artykuł 3, ustęp 2),
- Ochrona przed dyskryminacją z powodu płci, pochodzenia etnicznego, rasy, języka, ojczyzny i kraju pochodzenia, religii, poglądów religijnych lub politycznych lub upośledzenia (artykuł 3, ustęp 3) oraz
- Prawo do wolności myśli, sumienia i prawo do wyznawania religii i poglądów politycznych (artykuł 4, ustęp 1).

Tekst konstytucji dostępny jest w całości w internecie na stronie: www.bundestag.de/grundgesetz (w języku niemieckim). Tekst konstytucji w językach: angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim, perskim, polskim, rosyjskim, serbskim, tureckim i włoskim dostępny jest na stronie: www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/das-grundgesetz.html. Na kursach integracyjnych omawiamy jest tekst konstytucji.

W niemieckiej *Księdze Kodeksu Karnego* znajduje się wykaz prezentujący, jakie czyny są zabronione i w jakim zakresie są one karalne przed sądem.

Kodeks Karny reguluje także sferę życia prywatnego, tj. pożycia w rodzinie lub w związkach interpersonalnych, np. kwestie dotyczące sfery życia seksualnego.

Paragraf 177 napaść seksualna; przymus seksualny; gwałt (1) mówi: „Kto wbrew widocznej woli innej osoby dopuszcza się z nią obcowania płciowego lub zmusza ją do podjęcia tych czynności na sobie, lub zmusza ją do podejmowania lub znoszenia czynności seksualnych na sobie lub przez osobę trzecią, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat.”

Przepis ten dotyczy także małżonków. Oznacza to, że obydwie osoby muszą z reguły wyrazić zgodę na współżycie seksualne, także w małżeństwie. Mężczyźni i kobiety są w tym względzie równo-uprawnieni. Nie istnieje prawo domagania się współżycia, które uprawniałoby do współżycia lub czynności seksualnych z inną osobą wbrew jej woli. Nie może być wywierana presja na partnera lub partnerkę. W ten sposób ma zostać zapewniona ochrona własnego ciała i tym samym ochrona zdrowia fizycznego i psychicznego.

W Niemczech od 2016 roku molestowanie seksualne podlega karze. Zalicza się do niego: wymuszane pocałunki lub niekomfortowe dotykanie miejsc intymnych takich jak pośladki lub piersi, jeśli dochodzi do tego wbrew woli danej osoby i „w sposób, który ma seksualny podtekst” (patrz §184i Kodeks Karny)

Dochodzi do tego w miejscach publicznych, jak np. na ulicy, ale także w miejscu pracy. Osoba poszkodowana jest z początku często zaskoczona. Sprawca chce pokazać, że ma nad nią kontrolę.

Często ofiara odczuwa taką sytuację jako bardzo poniżającą i obrażającą.

Ponadto inne przepisy prawne regulują współżycie seksualne pomiędzy dorosłymi (od 18. roku życia) a dziećmi lub młodzieżą (poniżej 18. roku życia). Czynności seksualne z dziećmi lub młodzieżą, nawet pomimo ich przyzwolenia, są karalne, np.:

- obcowanie płciowe z małoletnimi poniżej 14. roku życia zawsze jest karalne (§ 176 Kodeks Karny)
- dopuszczanie się czynności seksualnych przez osoby sprawujące pieczę (np. krewni, nauczyciele) także z małoletnimi do 16. roku życia jest zawsze karalne
- obcowanie płciowe z małoletnimi do 18. roku życia jest karalne, jeśli został nadużyty stosunek zależności do dokonania czynności seksualnych

W takich przypadkach mówi się o „**nadużyciu seksualnym**”.

Specjalne przepisy prawne regulują sprawy dotyczące dzieci i młodzieży, gdyż to właśnie oni szczególnie łatwo mogą ulec wpływowi dorosłych lub doświadczyć presji z ich strony, ze względu na stosunek zależności. Ponadto zakłada się, że dzieci i młodzież dopiero muszą się nauczyć poznania własnych potrzeb i stawiania granic w sferze seksualnej.

Według przepisu Kodeksu Karnego zawarcie małżeństwa pod przymusem jest w Niemczech zabronione. Treść paragrafu 237 (1) mówi: „**Kto bezprawnie przemocą lub groźbą spowodowania dotkliwego uszczerbku zmusza inną osobę do zawarcia małżeństwa, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat. Czyn jest bezprawny i traktowany jako karygodny, jeżeli użyto przemocy lub groźby zaszkodzenia komuś do użycia zamierzonego celu.**”

W pozostałych punktach § 237 za czyny karalne uznane są: przeniesienie danej osoby, w celu zawarcia małżeństwa pod przymusem, poza terytorialny obręb obowiązywania ustawy jak również samo usiłowanie jest karalne.

Tekst Kodeksu Karnego dostępny jest w całości w internecie na stronie: www.gesetzeim-internet.de/stgb/index.html (w języku niemieckim), lub www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html (w języku angielskim).

Mity na temat gwałtów na kobietach

Do dzisiaj istnieje wiele przesądów dotyczących tego zagadnienia. Niektórzy mężczyźni, ale też i kobiety, współobwiniają za to kobietę, która została zgwałcona i o tym opowiada. Panuje często przekonanie, że to kobieta niewłaściwie się zachowała lub że powinna się była bronić. Ważne jest, aby zrozumieć, że kobiety są często sparaliżowane ze strachu, kiedy są gwałcone. Ponadto bronienie się może narazić kobietę na jeszcze większe niebezpieczeństwo. Powiedzenie „NIE” wyznacza według ustawy granicę, której przekroczenie jest gwałtem.

Kobieta nigdy nie ponosi winy, jeśli mężczyzna dopuścił się na niej gwałtu! W kwestii udowodnienia winy, nie odgrywa żadnej roli zachowanie kobiety przed lub podczas gwałtu, np. to, jak była ubrana lub czy też sama była nocą w drodze. Winę ponosi zawsze sprawca!

Nieprawdą jest również, że sprawcą jest zawsze osoba obca: najczęściej gwałtów dopuszczają się osoby z najbliższego otoczenia kobiety.

Nieprawdą jest również, że kobieta, która oskarża mężczyznę o dokonanie gwałtu, chce się na nim zemścić lub mu zaszkodzić. Według policji fałszywe obwinienia należą do rzadkości, i wynoszą ok. 3% wszystkich zarejestrowanych przypadków. Dużo częściej gwałty nie są zgłaszane, odnosi się to do ok. 90% wszystkich przypadków. Powodem tego jest fakt, że kobiety często się obawiają, że im się nie uwierzy lub wstydzą się mówić o tym, co im się przydarzyło.

Źródło: Badanie reprezentatywne Ministerstwa ds. Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży www.bmfsfj.de/blob/84328/0c83aab6e685eeddc01712109bcb02b0/langfassung-studie-frauenteil-eins-data.pdf

Inną ważną ustawą, która reguluje stosunki cywilnoprawne i obowiązki obywateli jest niemiecki *Kodeks Cywilny*. Kodeks zawiera m.in. regulacje prawne dotyczące umów sprzedaży, długów, najmu i wynajmu oraz spadku. Czwarta część niemieckiego Kodeksu Cywilnego zawiera przepisy dotyczące praw i obowiązków w rodzinie. Dotyczy to także stosunków prawnych pomiędzy rodzicami i dziećmi oraz pomiędzy krewnymi.

Kodeks Cywilny reguluje na przykład, jakie warunki muszą być spełnione do zawarcia małżeństwa, a w jakich przypadkach istniejące małżeństwo może zostać anulowane.

Od lipca 2017 roku obowiązuje ustawa prawna, która zezwala na zawarcie małżeństwa tylko, jeśli osoby pragnące zawrzeć związek małżeński ukończyły 18 lat. W przypadku zawartych małżeństw, jeśli jedno z małżonków przed jego zawarciem nie miało ukończonego 18. roku życia, istnieje następujące uregulowanie:

Jeśli jedna z osób w momencie zawierania związku małżeńskiego nie miała ukończonych 16 lat, małżeństwo to jest automatycznie unieważnione. Wobec par, które są od dawna małżeństwem, istnieją ustawy przejściowe.

W przypadku istnienia małżeństwa, jeśli jedna z osób w momencie zawierania związku małżeńskiego była w wieku między 16. a 18. rokiem życia, wówczas małżeństwo to zostanie rozwiązane postanowieniem sądowym. Można odstąpić od unieważnienia, jeśli oznaczałoby to nadmierne obciążenie dla małżonków lub gdy niepełnoletni małżonek, względnie niepełnoletnia małżonka osiągnął/osiągnęła w międzyczasie pełnoletność i potwierdza małżeństwo.

Paragraf 1314 ustęp 2 niemieckiego Kodeksu Cywilnego reguluje kwestie unieważnienia małżeństwa zawartego pod przymusem. W tym celu należy złożyć w przeciągu roku odpowiedni wniosek (§ 1317 ustęp 1 zdanie 1 Kodeks Cywilny).

Tekst Kodeksu Cywilnego jest dostępny w całości w internecie na stronie: www.gesetze-im-internet.de/bgb/ (w języku niemieckim), oraz www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html (w języku angielskim).

Teksty ustaw nie zawsze są zrozumiałe. W razie pytań lub wątpliwości, ułatwić może zasięgnięcie informacji u kompetentnych osób, np. u pracowników Służby Społecznej w obiektach zbiorowego zakwaterowania lub w poradniach specjalistycznych (patrz rozdział IV Kroki wyjścia z przemocy).

MONOPOL PAŃSTWA NA STOSOWANIE PRZEMOCY NA TERYTORIUM NIEMIEC

Jedną z cech „nowoczesnej” struktury społecznej, w przeciwieństwie do „tradycyjnej”, jest posiadanie przez Państwo „monopolu na stosowanie przemocy”.

„Monopol Państwa na stosowanie przemocy” stanowi, że do przemocy dochodzi z przyzwolenia państwa i wyłącznie w celu zapobiegania bezprawiu (przemocy), a poza obszarem dotyczącym monopolu na używanie przemocy, do wymierzania kar. W konkluzji jest to, co stanowi podstawowy składnik zaufania społecznego oraz wiary w społeczeństwo:

- oczekiwanie odnośnie pokojowego współżycia społecznego,
- monopol na stosowanie przemocy przez Państwo, jako instytucję, która w znacznym stopniu gwarantuje pokojowe współżycie społeczne (a gdzie to nie działa, przywróci symbolicznie porządek – poprzez zastawienie kar) oraz
- wspólny koncept, że ten system społeczny jest funkcjonalny, tj. zmierza ku przyszłości, w której coraz mniej jest przemocy i mniejsze możliwości jej użycia.

W Niemczech do zastosowania przemocy dochodzi tylko na zlecenie państwa, i ma to na celu zapobieganie innym formom przemocy. Działania, takie jak użycie kajdanek, środków drażniących i odurzających, pałek i broni palnej są ściśle uregulowane przepisami. Wcześniej należało zagrozić ich użyciem, a ich zastosowanie możliwe jest tylko w razie konieczności ochrony przed istniejącym niebezpieczeństwem dla zdrowia lub życia. Ponadto działania te muszą być proporcjonalne i odpowiednie do sytuacji.

Oznacza to także, że zastosowanie przemocy nie może być usprawiedliwione przekonaniem religijnym lub praktykami „religijnymi” czy „tradycjami”.

W przypadku stosowania przemocy wobec dziecka przez rodziców, państwo nakłada na *Urząd ds. Dzieci i Młodzieży* obowiązek zapewnienia ochrony dziecku. Jeśli pracownicy urzędu (jako właściwej instytucji) dojdą do wniosku, że prawidłowy rozwój dziecka jest zagrożony w rodzinie, wówczas mogą oni zobowiązać rodziców do przyjęcia pomocy w kwestii wychowania dzieci.

W trudnych przypadkach są oni zobowiązani oddać dziecko do rodziny zastępczej lub do ośrodka. Jednocześnie rodzice otrzymają także wsparcie w kwestii uczenia się wychowywania dzieci bez używania przemocy, tak aby dziecko mogło powrócić do swojej rodziny.

3. Dlaczego istnieje przemoc?

Każda osoba może doświadczyć przemocy; uchodźczynie, jak i kobiety mieszkowe, mężczyźni i dzieci. Z drugiej strony każda osoba jest w stanie używać przemocy wobec innych, jeśli są ku temu odpowiednie przesłanki lub uwarunkowania. Aby zrozumieć, dlaczego istnieje przemoc, ważne jest, aby zapoznać się z uwarunkowaniami społecznymi.

Oprócz tego źródło zachowania przemocowego może tkwić w danej osobie, np. przyczynami używania przemocy mogą być bardzo obciążające sytuacje lub niektóre zaburzenia psychiczne.

UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE – PRZEMOC I WŁADZA

Przemoc jest, niezależnie od jej formy, związana z użyciem władzy. Stosunki władzy występują w relacjach między ludźmi. Na przykład, jeśli dana osoba posiada więcej pieniędzy, wiedzy i wykształcenia, kontaktów społecznych, jest sprawniejsza fizycznie lub ma wyższą pozycję społeczną i tym samym – więcej praw w społeczeństwie, dzięki temu może ona wywierać większy wpływ na inne osoby i tym samym ograniczać ich samostanowienie.

Osoba ta może przeforsować własne interesy i w ten sposób dalej wzmacniać swoją pozycję władzy. Zawsze wiąże się to z użyciem przemocy, ponieważ przez to, ogranicza się coraz bardziej prawo innych osób do decydowania o sobie.

Przemoc strukturalna

Do podziału władzy w społeczeństwie dochodzi poprzez ustalone zasady lub nawet struktury. O przemocy strukturalnej mówi się, jeśli stosunki władzy są nierówne i dochodzi do dyskryminacji innej grupy osób, np. poprzez uniemożliwienie im podjęcia pracy i tym samym – zarabiania pieniędzy lub jeśli nie mogą uczęszczać do szkoły i zdobyć wykształcenia. Przemoc strukturalna jest sama w sobie niesprawiedliwością. Wzmacnia ona dodatkowo stosowanie przemocy na różnych płaszczyznach: w organizacjach i w rodzinach.

Przykład:

Jeśli w danym społeczeństwie tylko mężczyźni mogą pracować, a kobietom jedynie w szczególnych okolicznościach wolno podejmować pracę, wówczas dostęp do pieniędzy i tym samym do władzy, jest nierówno podzielony. Jeśli tylko mężczyźni w rodzinie zarabiają pieniądze, lub gdy tylko mężczyźni otrzymują wsparcie finansowe od państwa, posiadają oni kontrolę nad finansami. Posiadanie pieniędzy ma często bardzo duże znaczenie.

Z tego powodu rodzą się zależności. Mężczyzna może sam decydować, co kupi się za te pieniądze. Może on wywierać presję na kobietę, aby robiła określone rzeczy, lub zabronić jej kupienia ważnych rzeczy, które zaspokajają jej potrzeby.

Przemoc strukturalna oznacza brak równowagi w podziale władzy na płaszczyźnie społecznej. Część społeczeństwa, np. kobiety i dziewczęta, posiadają mniejsze prawa lub możliwości, aby się bronić, jeśli ich prawa są łamane. W żadnym społeczeństwie nie ma równego podziału władzy, jednakże występują znaczne różnice w wymiarze tej nierówności. Im większe różnice, tym większa jest w następstwie tego przemoc między ludźmi.

Posiadanie władzy nie zawsze jest czymś negatywnym, lecz może oznaczać przejęcie odpowiedzialności za inną osobę. Osoba posiadająca władzę nad innymi powinna umieć posługiwać się nią w sposób odpowiedzialny. Rodzice mają władzę nad dziećmi, które są od nich zależne. Rodzice powinni umiejętnie obchodzić się z władzą rodzicielską i jak najlepiej wspierać swoje dzieci, tak aby jako dorosłe osoby mogły samodzielnie i bez ingerencji z zewnątrz kształtować swoje życie. Dlatego też ważne jest, aby rodzice zaspokajali potrzeby swoich dzieci, traktowali je jako osoby samodzielne i brali pod uwagę opinie dzieci w podejmowaniu

decyzji, które ich dotyczą. Władza nie powinna być nadużywana przez rodziców do przeforsowania własnych bezkompromisowych postanowień lub zaspokojenia własnych potrzeb kosztem dzieci. Odpowiedzialne traktowanie obejmuje ponadto dysponowanie pieniędzmi na wydatki rodzinne, także i tutaj powinny być w odpowiedni sposób uwzględniane potrzeby dzieci.

Przemoc instytucjonalna

W ośrodkach i instytucjach panują zasady, które regulują, komu i jakie prawa przysługują. Także i w tym przypadku podział władzy jest nierówny, i jest on uwarunkowany poprzez istniejące zasady, np. pomiędzy nauczycielami lub nauczycielkami a uczniami i uczennicami, pomiędzy przełożonymi a pracownikami lub pomiędzy kierownictwem obiektu zbiorowego zakwaterowania a jego mieszkańcami.

Zasady te mogą utrudniać wykonywanie czynności, które są dla niektórych osób ważne, np. przygotowywanie własnego posiłku. Tym samym osoby te są ograniczane w samostanowieniu. W takich przypadkach mówi się o przemoc instytucjonalnej. Władza, którą posiadają pracownicy ośrodków nie powinna być przez nich niewłaściwie interpretowana i nadużywana do zaspokojenia własnych interesów.

JAKIE POGLĄDY USPRAWIEDLIWIĄJĄ PRZEMOC?

Niektóre osoby mogą wykorzystywać istniejący układ sił w społeczeństwie, w ośrodku lub w rodzinie – np. różnice na tle płci, czy pochodzenia etnicznego – do usprawiedliwienia własnego działania przemocowego, także wówczas, gdy nie służy to dobru społecznemu, lecz do zaspokojenia własnych interesów. Usprawiedliwiają oni używanie przemocy tym, że z racji przysługującej im władzy posiadają prawo do jej stosowania.

Władza jest często usankcjonowana jako właściwa i niezmiennalna, poprzez interpretację pism religijnych lub różnych ideologii. Ideologie represyjne zawierają pogląd o wyższości innych ludzi, którzy panują i podejmują decyzje oraz mogą lub nawet muszą sprawować władzę i używać przemocy, a osoby uznane za „małowartościowe” – „chronić”, „redukować”, kontrolować, „nawracać”, zwalczać lub nawet unicestwić.

Podział na bardziej i mniej wartościowych ludzi dokonuje się w zależności od danej ideologii np. w zależności od płci, tzn. pomiędzy mężczyznami a kobietami, od przynależności religijnej lub od koloru skóry czy też przynależności etnicznej. Ustalenie przynależności jest w zasadzie samowolne, gdyż każdy człowiek jest jedyny w swoim rodzaju i posiada wiele różnych cech. Podział ludzi w danej społeczności na grupy bardziej i mniej wartościowe, na podstawie jednej cechy, służy jedynie do usprawiedliwienia przemocy i nadużywania władzy.

Przywrócenie równowagi w kwestii władzy

Ofiary przemocy ideologicznej mają często bardzo ograniczone możliwości, aby temu przeciwdziałać, ponieważ to rządzący w społeczeństwie ustanawiają prawa i ustawy we własnym interesie. Poniekąd same ofiary przejmują również poglądy ideologiczne, że przemoc, której doświadczają jest legalna, jeśli dorastają w środowisku, w którym panuje dana ideologia – i wówczas nie bronią się. W ten sposób zachowuje się i pogłębia panujący system przemocy.

Aby zmienić ten system i ukształtować inny system, który jest oparty na wzajemnym poszanowaniu i człowieczeństwie, jest szczególnie ważne, aby ludzie, którzy są u steru władzy, angażowali się w równomierny jej podział na szczeblu społecznym, a przede wszystkim na płaszczyźnie stosunków między ludźmi w rodzinie. System, który jest oparty na wzajemnym poszanowaniu i człowieczeństwie nie tylko ogranicza możliwość działania we własnym interesie, lecz oferuje znakomitą szansę, aby przez dyskusje i negocjacje zadbać jak najlepiej o interesy wszystkich ludzi oraz sprawić, aby cała rodzina lub społeczeństwo otrzymały wzmocnienie.

Przemoc, która skierowana jest przeciwko części społeczeństwa, ośrodkowi lub rodzinie, i nie ma na celu zmniejszenia bezprawia (przemocy), niezmiernie szkodzi – w dalszej perspektywie – całej wspólnocie, ośrodkowi lub rodzinie. Badania naukowe wykazały, że na płaszczyźnie społecznej istnieje związek pomiędzy

rozmiarem przemocy a ubóstwem ekonomicznym. Przemoc w rodzinie ma często dla poszkodowanych skutki, które zostały opisane w rozdziale I. W związkach rodzinnych przemoc oznacza, że relacje te naznaczone są władzą i uciskiem. Szacunek, tkliwość i wsparcie mogą wykształcić się tylko w ramach partnerstwa.

PRZEMOC NA TLE KULTURALNYM I RELIGIJNYM

Przemoc może się przejawiać przez ustalone zasady zachowania lub zakazy, które korzeniami sięgają do tradycji, wartości kulturalnych lub religii. W społeczeństwach patriarchalnych, w których

mężczyźni mają wyższy status społeczny aniżeli kobiety, obowiązują szczególnie dla kobiet rygorystyczne reguły. Na kobiety nakładane są ograniczenia dotyczące np. ubierania się, tego, gdzie mogą przebywać w miejscach publicznych lub jakie kontakty społeczne mogą pielęgnować. Reguły te sprawiają, że kobiety nie mogą się chronić przed przemocą w związku małżeńskim.

Nieprzestrzeganie zasad i zakazów powoduje, że tradycje i wartości kulturowe lub religia wymagają ukarania nieposłuszeństwa. Może to być np. wykluczenie z danej społeczności, zakaz opuszczania mieszkania, odcięcie części ciała, aż do zabójstwa. Ukarań dokonuje najczęściej rodzina. Przykładem tego są tzw. „zabój-

Do molestowania seksualnego dochodzi w wielu sytuacjach życia codziennego

Wszyscy ludzie są równi wobec prawa. Kobiety i dzieci mają te same prawa, co mężczyźni i mogą same podejmować decyzje. Ustawy państwowe i religia są rozdzielone.

stwa w obronie honoru rodziny”, w których według ONZ, ponad 5.000 kobiet na świecie co roku traci życie.

Kara ta nie ma na celu zapobiegania przemocy, lecz okrucieństwo czynu ma zapewnić przestrzeganie zasad. W społeczeństwach patriarchalnych nie tylko panujące zasady są dla kobiet dużo bardziej rygorystyczne, ale także kary za nieprzestrzeganie reguł są dużo bardziej surowe.

Jednocześnie panujące zasady tworzą społeczny przymus wymierzenia kary i użycia przemocy. Jeśli dana osoba wzbrania się przed zastosowaniem kary, wówczas osoba ta sama może być narażona na karę lub przynajmniej grożą jej konsekwencje społeczne, takie jak: pogarda lub wykluczenie społeczne.

W Niemczech istnieją możliwości, aby się chronić, jeśli z powodu presji społecznej grozi niebezpieczeństwo. Informacje na temat możliwości ochrony i pomocy w sytuacjach kryzysowych otrzymają Państwo w poradniach specjalistycznych lub na policji (> rozdział IV: Kroki wyjścia z przemocy).

KULTURA PRZEMOCY

W krajach i regionach, w których ludzie przez lata lub dekady muszą znosić wojnę lub wojnę domową, przemoc może dla nich stanowić „naturalną” część życia codziennego. Dzieci dorastają w „kulturze przemocy”, i przejmują przemoc jako normalny sposób postępowania do regulowania konfliktów i przeforsowania własnych interesów. Bezprzemocowego sposobu postępowania w rozwiązywaniu sporów, np. poprzez negocjacje lub mediację, muszą się dopiero nauczyć.

ZABURZENIA PSYCHICZNE PRZYCYNĄ ZACHOWANIA PRZEMOCOWEGO

Jeśli skupimy się na jednostce, głębokie obciążenia psychiczne lub zaburzenia psychiczne mogą być przyczyną agresji lub zachowania przemocowego.

Przyczyną powstania obciążeń psychicznych mogą być przeżyte doznania np. doświadczona przemoc lub zagrażające życiu sytuacje podczas wojny, prześladowania lub ucieczki. W następstwie tego mogą one prowadzić do zaburzeń snu, bólów głowy i brzucha lub do znacznego rozdrażnienia oraz zachowania agresywnego. Niekiedy prowadzą one także do konsumpcji większej ilości alkoholu lub innych używek.

Jeśli dojdzie do tego aktualne obciążenie, spowodowane m.in. długim czasem oczekiwania lub niepewnością w procesie o przyznanie azylu, odmówieniem przyznania azylu, grożącą deportacją, odmową sprowadzenia rodziny, strachem o własną rodzinę pozostawioną w ojczyźnie, sporami w ośrodku dla uchodźców lub aktami rasizmu lub odrzucenia w sferze publicznej, może to oznaczać ogromny stres, który z kolei może prowadzić do utraty kontroli i niechcianego zachowania przemocowego. Jak podają statystyki ta forma przemocy występuje bardzo rzadko, niemniej może wystąpić u niektórych osób.

W trudnych sytuacjach często pomaga rozmowa na ten temat z zaufaną osobą. Służby Socjalne w obiektach zbiorowego zakwaterowania lub poradnie specjalistyczne oferują także rozmowy, które mogą przynieść odciążenie (patrz adresy kontaktowe).

Zaburzenia psychiczne

Niektóre zaburzenia psychiczne mogą również prowadzić do tego, że dana osoba skłania się do stosowania przemocy w stosunkach międzyludzkich.

Zaburzenia psychiczne stanowią skrajne nasilenie pewnych cech charakteru lub osobowości, na przykład związane ze sposobem i rodzajem myślenia, odczuwania, pojmowania i dopasowania się do otoczenia lub zachowywania się wobec innych osób. Takie cechy charakteru prowadzą do powstania problemów, zarówno u osoby dotkniętej chorobą, jak również w jej otoczeniu. Jest to choroba, co oznacza, że osoba nią dotknięta nie jest w stanie dobrowolnie sterować i adaptować swoich myśli, uczuć lub reakcji.

Występuje wiele typów zaburzeń psychicznych. Klasyfikacja chorób i ich objawy znajdują się w tzw. ICD-10 („Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych”).

Wśród wielu chorób psychicznych występują dwie formy tzw. „zaburzeń osobowości”, które mogą nieść ze sobą większą skłonność do stosowania przemocy.

Jedną z nich jest „**osobowość chwiejna emocjonalnie**”. Osoby chore, które cierpią na to zaburzenie osobowości, reagują bardzo wrażliwie w trudnych sytuacjach w kontaktach międzyludzkich takich jak np.: spory, odtrącenie lub rozczarowanie albo w formułowaniu oczekiwań.

Osoby te przyjmują krytykę jako atak lub są sfrustrowane oraz napięte wewnętrznie. W takich sytuacjach reagują one często wobec innych osób stawianiem im zarzutów, niekontrolowanym atakiem złości i agresji lub zaniżaniem własnej wartości i izolacją. Własne uczucia odbierane

są jako niekontrolowane, zmienne i niestabilne, co utrudnia zbudowanie trwałych relacji i kontaktów z innymi osobami.

Napięcie wewnętrzne może być tak silne, że osoby chore same siebie kaleczą, aby w ten sposób sobie ulżyć. Zaburzenie może także prowadzić do tego, że chorzy myślą o targnięciu się na własne życie lub nawet popełniają samobójstwo.

Drugą, znaną formą zaburzenia osobowości, połączoną z przemocą, jest „**osobowość dyssocjalna (antyspołeczne zaburzenie osobowości)**”. Zaburzenie to charakteryzuje się tym, że osoby z osobowością dyssocjalną wykazują skłonność do agresji i czynów przemocowych, ponieważ osiągnięcie własnej korzyści jest dla nich najważniejsze, a skutki ich działania

Każdy może się przyczynić do współżycia bez przemocy

na inne osoby są im obojętne, albo nie odczuwają empatii dla innych osób. Manipulują innymi dla osiągnięcia własnych celów. Osoby z osobowością dyssocjalną częściej wchodzi w konflikty z prawem, ponieważ lekceważą przestrzeganie praw i zasad społecznych. Zachowanie ich przejawia się często w skłonności do rozdrażnienia i impulsywności.

Inną formą zaburzenia psychicznego, która może nasilać stosowanie przemocy jest „pedofilia”. „Pedofilia” jest zakwalifikowana jako „**zaburzenie preferencji seksualnej**”. Osoby z tym zaburzeniem odczuwają pociąg seksualny do dzieci (przed dojrzałością płciową). Oznacza to, że odczuwają silną potrzebę do podjęcia czynności seksualnych z udziałem dzieci. W Niemczech czynności seksualne z dziećmi są zabronione w celu zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa (patrz Podstawy prawne i ustawy w Niemczech). Dla osób z zaburzeniem preferencji seksualnej oznacza to, że nie mogą zaspokoić swoich potrzeb seksualnych. W niektórych przypadkach chorzy nie są w stanie kontrolować lub stłumić popędu seksualnego i dochodzi do przemocy seksualnej wobec dzieci.

W leczeniu zaburzeń psychicznych stosuje się *psychoterapię* (patrz rozdział IV Kroki wyjścia z przemocy) lub inne działania. „Pedofilii” nie można wyleczyć, ale psychoterapia jest szczególnie ważna, aby zapobiec czynom pedofilnym wobec dzieci i znaleźć rozwiązanie, jak żyć z tym zaburzeniem.

KONSEKWENCJE DLA SPRAWCÓW – CZY OSOBY UŻYWAJĄCE PRZEMOCY MOGĄ ZACHOROWAĆ?

W niektórych przypadkach zaburzenia psychiczne mogą być przyczyną stosowania przemocy, ale też mogą być skutkiem doświadczonej przemocy.

U niektórych żołnierzy lub członków organizacji terrorystycznych, którzy z całą świadomością stosowali przemoc, może zrodzić się konflikt wewnętrzny, jeśli uzmysłowi sobie bezprawność swoich czynów. Skutkiem tego, mogą pojawić się mocno obciążające uczucia winy lub wstydu, które z kolei mogą prowadzić do zaburzenia psychicznego np. traumy lub depresji.

Jeśli aktu przemocy dokonuje członek rodziny, najczęściej ojciec lub brat, aby wyrównać naruszenie reguł kulturalnych lub religijnych, wówczas to wiara w prawomocność czynu „chroni” przed poczuciem winy i przed zaburzeniem psychicznym. Ale także i w takich przypadkach świadomość bezprawia czynu może prowadzić do ciężkich zaburzeń psychicznych.

4. Kroki wyjścia z przemocy

CO MOGĘ ZROBIĆ PRZE- CIWKO PRZEMOCY?

Okazać szacunek

Każdy człowiek ma prawo do życia bez przemocy. Aby ograniczyć przemoc w związkach interpersonalnych i w rodzinie, ważne jest, aby poddać krytycznej refleksji własne postępowanie.

Odnosnie związku interpersonalnego, w refleksji mogą pomóc następujące pytania: Czy ograniczam jako mężczyzna moją partnerkę? Czy w niektórych sferach życia przysługują jej mniejsze prawa, aniżeli mnie? Czy mają miejsce sytuacje, w których znieważam, biję lub w inny sposób stosuję przemoc wobec partnerki? Czy dochodzi między nami do współżycia seksualnego, być może wbrew woli mojej partnerki? Jeśli tak, dlaczego to robię? Czego potrzebuję lub co mogę zrobić, aby traktować ją z szacunkiem i nie używać przemocy?

Odnosnie relacji z dziećmi, w refleksji mogą pomóc następujące pytania:

Czy respektuję prawa moich dzieci do wychowania bez przemocy? Jak postępuję w sytuacjach konfliktowych, czy sam podejmuję decyzję i przeforsowuję ją, czy też jestem skłonny uwzględnić życzenia i potrzeby moich dzieci? Czy mają miejsce sytuacje, w których biję, uwłaczam lub karam moje dzieci? Jeśli tak, dlaczego to robię? Czego potrzebuję lub co mogę

zrobić, aby traktować je z szacunkiem i nie używać przemocy?

Aby zmienić własne postępowanie pomocne są profesjonalne oferty wsparcia (patrz poniżej).

Żądać szacunku

W rozdziale I i II zostały opisane czynniki, od których zależy wystąpienie przemocy, są to w danej wspólnocie lub w społeczeństwie akceptowane wartości i zachowania, jak również podział władzy. Sprzyjają one używaniu przemocy wobec kobiet i dzieci. Oznacza to, że także i w tym obszarze musi nastąpić zredukowanie przemocy.

Co mogę zrobić jako jednostka, wzgl. jako pojedynczy mężczyzna? Dużą zasługą będzie to, jeśli w związku interpersonalnym życie będzie się toczyć bez używania przemocy i na zasadzie równouprawnienia. Ma to duży wpływ na kształtowanie się wzorców u własnych dzieci, ale także oddziałuje na środowisko społeczne. Możliwe obawy i zastrzeżenia, co może się wydarzyć, jeśli mężczyzna utraci pozycję „głowy rodziny”, mogą zostać odparte poprzez stwierdzenie, że była to świadoma decyzja, którą daje przykład i przy której obstaje. Ponadto jest to ważny i skuteczny wkład, aby w środowisku społecznym np. w rodzinie lub w kręgu znajomych, w pracy lub w ośrodku zbiorowego zakwaterowania, wstawić się za

traktowaniem kobiet i dzieci bez przemocy i z pełnym szacunkiem.

Przykład:

Jeśli ktoś wypowiada się w trakcie rozmowy w sposób uwłaczający lub lekceważący o kobietach, nie należy milczeć. Należy wyraźnie dać do zrozumienia, że przykłada się dużą wagę do poszanowania w wyrażaniu opinii i traktowania z szacunkiem, i dlatego nie popiera się takiego stanowiska.

Jeśli obserwuje się sytuację, w której mężczyzna traktuje kobietę bez szacunku lub ją poniża, w takim przypadku ważne jest, aby nie przechodzić obojętnie obok tego. Należy zwrócić uwagę mężczyźnie, że jego zachowanie jest lekceważące i zażądać od niego poszanowania w postępowaniu wobec kobiety.

GDZIE MOGĘ OTRZYMAĆ POMOC?

Pomoc w nagłych sytuacjach

W przypadku interwencji kryzysowej można zadzwonić bezpłatnie na policję pod numer 110. Policja jest zobowiązana do natychmiastowego przybycia i zapewnienia ochrony osobie poszkodowanej. W przypadku czynu karalnego policja składa doniesienie.

W sytuacji przemocy domowej policja ma możliwość wydania nakazu opuszczenia wspólnego mieszkania przez sprawcę na 14 dni. Policja może także zatrzymać tymczasowo sprawcę w areszcie, aby zrealizować zakaz wstępu sprawcy do mieszkania.

W Niemczech policja posiada monopol do używania legalnej przemocy. Policjanci i policjantki mogą używać przemocy tylko wówczas, gdy doprowadzają kogoś pod przymusem do aresztu, gdy konieczne jest zapewnienie ochrony innym oraz samemu sobie oraz jest to prawnie dozwolone. Policjanci i policjantki nie mogą działać samowolnie. Z zasady zabronione jest poniżanie lub torturowanie podczas przesłuchania lub w areszcie.

W niektórych formach przemocy, na przykład, kiedy sprawca jest blisko związany z ofiarą lub znajdują się w stosunku zależności, ofiara nie chce (z początku) zwracać się do policji i także nie chce składać doniesienia lub nie jest tego pewna. Decyzję o tym, czy i kiedy złożyć się doniesienie, podejmuje tylko i wyłącznie osoba poszkodowana. Może to zrobić także sprawca, jeżeli sam zgłosi się na policję, i w ten sposób uniknie wszczęcia postępowania w późniejszym terminie lub być może zostanie zastosowane wobec niego złagodzenie kary.

DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PORADNICTWA

Niezależnie od złożenia *doniesienia o przestępstwie* lub zawiadomienia policji istnieje wiele możliwości otrzymania porady.

Poradnictwo oznacza przeprowadzenie rozmowy z osobą wykwalifikowaną, np. ze specjalistą w dziedzinie społeczno-pedagogicznej lub psychologicznej na temat własnej sytuacji oraz poszukiwania strategii rozwiązania problemu. Podczas rozmowy poradniczej nie chodzi o to, aby osądzać osobę szukającą wsparcia lub jej zachowania, a także nie jest to przesłuchanie, lecz osoba ta taka jaka jest, będzie akceptowana i traktowana z szacunkiem. Osoba, która zgłosiła się na rozmowę sama decyduje o tym, o czym będzie chciała rozmawiać. Sama podejmuje też decyzję o tym, w jaki sposób, po otrzymaniu porady, będzie dalej postępować w danej sytuacji.

Doradca lub doradczyni zobowiązani są do zachowania tajemnicy zawodowej, oznacza to, że obowiązuje ich zakaz ujawniania usłyszanych informacji. Wyjątek od obowiązku zachowania tajemnicy informacji stanowią okoliczności, gdy doradca lub doradczyni dojdą do wniosku, że zagrożone jest bezpieczeństwo dziecka lub istnieje niebezpieczeństwo dla życia osoby, która się zgłosiła lub dla innej osoby. Jeśli mają Państwo wątpliwości, proszę spytać na początku rozmowy, w jakich okolicznościach nie obowiązuje zachowanie tajemnicy informacji.

W większości przypadków poradnictwo jest bezpłatne. Wiele poradni oferuje usługi tłumaczy.

W Niemczech, w zależności od regionu i miejsca zamieszkania, zarówno ofiary, jak i osoby używające przemocy mogą skorzystać ze specjalistycznych ofert poradnictwa, są to np.: biura udzielające porad lub poradnie telefoniczne (patrz adresy kontaktowe). Z ofert mogą skorzystać ponadto osoby, którym grozi przemoc lub które są pod presją użycia przemocy, jak w przypadku obrony honoru rodziny. Także przyjaciele lub członkowie rodziny mogą skorzystać z ofert i otrzymać poradę, w jaki sposób mogą pomóc osobie, która doświadcza przemocy lub jej używa.

Niektóre oferty poradnictwa skierowane są wyłącznie do kobiet, a inne do mężczyzn. Wachlarz ofert dla kobiet jest większy, jako że to właśnie one są w Niemczech częściej i dotkliwiej narażone na doznanie przemocy.

W sytuacjach konfliktowych w związkach interpersonalnych lub w rodzinie z ofert poradnictwa może skorzystać para lub cała rodzina (patrz adresy kontaktowe).

W przypadku, gdy mieszkają Państwo w ośrodku zbiorowego zakwaterowania, pracownicy Służby Socjalnej mogą pomóc w znalezieniu odpowiedniego tłumacza lub w uzgodnieniu terminu wizyty w poradni specjalistycznej.

PSYCHOTERAPIA

W przypadku zaburzeń psychicznych lub urazów psychicznych, albo przy objawach takich jak: napięcie, bezsenność, agresywność, zwątpienie lub bóle, których przyczyna nie leży w podłożu fizycznym pomoc może psychoterapia.

Psychoterapia przebiega w formie rozmów z psychoterapeutami lub psychoterapeutkami lub z psychiatrami. Niekiedy wykonywane są ćwiczenia fizyczne lub zalecane jest ich wykonywanie w domu. Terapia może potrwać nawet do dwóch lat.

W trakcie spotkań psychoterapeutycznych stawiane są m.in. pytania osobie szukającej pomocy. Nie jest to forma przesłuchania, lecz ma to na celu dogłębne zrozumienie sytuacji i postawienie diagnozy. Tylko w ten sposób można podjąć odpowiednie kroki zmierzające do wdrożenia odpowiedniego leczenia. Także w celu wyjaśnienia wątpliwości, czy dana osoba rzeczywiście cierpi na zaburzenie psychiczne, można skorzystać z pierwszego spotkania psychoterapeutycznego.

Psychoterapeuci lub psychoterapeutki oraz psychiatrzy, jak również tłumacze i tłumaczki podlegają obowiązkowi zachowania tajemnicy informacji.

W niektórych obiektach zbiorowego zakwaterowania oferowane są na miejscu spotkania psychoterapeutyczne. W zależności od regionu można skorzystać ze specjalistycznych ofert psychoterapeu-

tycznych przeznaczonych dla uchodźców (patrz adresy kontaktowe). Okres oczekiwania może wynosić kilka tygodni lub miesięcy, zanim dostępne będzie miejsce. W poszukiwaniu psychoterapii lub w kwestii dotyczącej refundacji kosztów terapii, pomoc mogą pracownicy Służby Socjalnej w obiekcie zbiorowego zakwaterowania lub poradnie specjalistyczne.

Przewodnik dotyczący składania wniosku o przyznanie psychoterapii dla uchodźców jest dostępny w internecie na stronie: www.baff-zentren.org/wp-content/uploads/2017/03/BAfF_Arbeitshilfe_Therapiebeantragung.pdf

KURSY KSZTAŁTOWANIA UMIEJĘTNOŚCI WYCHOWAWCZYCH BEZ UŻYWANIA PRZEMOCY

W wielu miejscowościach oferowane są kursy kształcenia umiejętności wychowywania dzieci bez stosowania przemocy. Na kursach udzielane są informacje dotyczące rozwoju i potrzeb dzieci, odpowiednich zachowań w sytuacjach krytycznych oraz możliwości radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych. Jednocześnie istnieje okazja do wymiany doświadczeń z innymi rodzicami.

Niektóre kursy przeznaczone są wyłącznie dla rodziców z tłem migracyjnym (patrz adresy kontaktowe).

Słownik

Depresja	Zaburzenie psychiczne, które cechuje się długotrzymującym się uczuciem smutku, brakiem zainteresowania, poczuciem winy, niskim poczuciem własnej wartości, zaburzeniami snu, zmęczeniem, brakiem apetytu. Osoby dotknięte chorobą mają trudności z pójściem do pracy, z nauką lub z organizacją dnia codziennego.
Deprywacja	Stan ciągłego niezaspokojenia elementarnych potrzeb wynikający z braku rzeczy lub bodźców
Dysfunkcja	Zaburzenie funkcji
Fizyczny	Dotyczący ciała człowieka
Klitoris (fechtaczka)	Żeński narząd płciowy, który odgrywa rolę w pobudzeniu seksualnym
Kodeks Cywilny	Kodeks jest zbiorem przepisów z zakresu prawa cywilnego, tj. reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi w Niemczech. Jego częścią jest między innymi prawo rodzinne regulujące zawieranie związków małżeńskich, rozwody i prawo opieki nad dziećmi. Kodeks cywilny jest dostępny w internecie na stronie www.gesetze-im-internet.de/bgb/ (w języku niemieckim), oraz www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html (w języku angielskim).
Kodeks karny	Zbiór przepisów obejmujący katalog czynów karalnych i ich prawne konsekwencje w Niemczech Cały kodeks karny jest dostępny w internecie na stronie www.gesetze-im-internet.de/stgb/index.html (w języku niemieckim), oraz www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html (w języku angielskim)
Księga Prawa Socjalnego	Obejmuje obowiązujące w Niemczech prawo socjalne, reguluje udzielanie świadczeń socjalnych i wsparcia, tak aby obywatele mogli prowadzić godne życie, jeśli nie są w stanie sami sobie go zapewnić, np. w obszarze wsparcia dla dzieci i młodzieży, pomoc dla bezrobotnych w znalezieniu zatrudnienia lub pomoc socjalna

Niemiecka Konstytucja	Konstytucja Republiki Federalnej Niemiec zawiera istotne decyzje państwowe dotyczące systemu politycznego i obowiązujących zasad, i stoi ponad innymi niemieckimi przepisami prawnymi. Całość jest dostępna w internecie na stronie www.bundestag.de/grundgesetz (w języku niemieckim). Tekst konstytucji przetłumaczony na języki: angielski, arabski, chiński, francuski, hiszpański, perski, polski, rosyjski, serbski, turecki i włoski znajduje się na stronie internetowej: www.bamf.de/Shared-Docs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/dasgrundgesetz.html
Norma społeczna	Panujące w grupie i społeczeństwie zasady, które regulują zachowanie ludzkie w poszczególnych sytuacjach
Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej	Obowiązek nałożony na różne grupy zawodowe do nieprzekazywania informacji osobom postronnym
Osobowość chwiejna emocjonalnie typu borderline	Zaburzenie psychiczne, które wpływa na osobowość. Osoby dotknięte chorobą przeżywają szybkie i ekstremalne wahania nastroju oraz zachowują się często impulsywnie. Mają trudności w zbudowaniu trwałych związków interpersonalnych i często odczuwają wewnętrzną pustkę.
Osobowość lękliwa (unikająca)	Zaburzenie psychiczne, którego cechą jest nadwrażliwość na brak akceptacji i odrzucenie przez innych, jak również konflikt wewnętrzny, polegający na tym, że pragnienie bliskości nie zostanie zaspokojone z powodu obawy przed odrzuceniem
Poradnie specjalistyczne	Ośrodki, które służą pomocą i udzielają wsparcia w różnych sytuacjach i trudnościach życiowych. Porada może być udzielona podczas rozmowy osobistej, po części telefonicznie lub przez email lub chat.
Psychiatra	Lekarz/lekarka specjalista (lekarz/lekarka z dodatkową kwalifikacją), którzy stawiają diagnozę, leczą i badają zaburzenia psychiczne, ponadto oferują zabiegi psychoterapeutyczne i mogą wystawiać recepty
Psychika	To, co dana osoba czuje, myśli i czyni
Psychoterapeuta/ Psychoterapeutka	Lekarz/lekarka, psycholog/psycholożka, pedagog/pedagożka posiadający specjalistyczne wykształcenie i oferujący zabiegi psychoterapii

Psychoterapia	Leczenie zaburzeń psychicznych na bazie wiedzy i metod z dziedziny psychologii, często w formie rozmowy
Siły paramilitarne	Członkowie sił paramilitarnych przechodzą krótkie szkolenie i są w razie potrzeby mobilizowani.
Społeczeństwo	Ludzie tworzący wspólnotę, połączeni ze sobą związkami o charakterze politycznym, ekonomicznym i społecznym
społeczny	Stosunki między ludźmi w danej społeczności lub w środowisku
Trauma	To głęboki uraz psychiczny powstały na skutek wydarzenia bardzo zagrażającego życiu, którego człowiek sam nie jest w stanie przeżyć i dlatego prowadzi do choroby psychicznej
Urząd do Spraw Dzieci i Młodzieży	Część administracji komunalnej. Do jego zadań należy porada i wsparcie prawne dla rodziców i opiekunów prawnych, pomoc w wychowaniu dzieci i zapewnienie dzieciom i młodzieży ochrony według istniejących ram prawnych
Zawiadomienie/doniesienie o przestępstwie	Złożenie na policji lub w prokuraturze doniesienia o przestępstwie, w celu ukarania sprawcy lub otrzymania odszkodowania. Każda osoba może zgłosić przestępstwo, jeżeli dowiedziała się o możliwym czynie. Złożenie doniesienia jest bezpłatne. Po złożeniu doniesienia, dana instytucja jest zobowiązana do wszczęcia dochodzenia i do wyjaśnienia faktów najlepiej, jak to jest możliwe.

Notatki

Wybrane adresy

Beratung für Männer gegen Gewalt

Tieckstraße 41
10115 Berlin
Tel.: 030 785 982 5
www.volkssolidaritaet.de/berliner-volkssolidaritaet/beratung-hilfe/beratung-fuer-maenner-gegen-gewalt/

Poradnia dla mężczyzn przeciw przemocy

Punkt kontaktowy i porady dla sprawców przemocy. Telefoniczne zgłoszenia do rozmowy z psychologiem/psycholożką. Wypracowanie strategii do działań bezprzemocowych, jak również prewencyjna praca grupowa.

Berliner Zentrum für Gewaltprävention (BZfG) e.V.

Hohenzollernring 106
13585 Berlin

Centrum zapobiegania przemocy w Berlinie

Centrum dla kształcenia alternatywnych strategii i zachowań przeciw przemocy. Oferty dla małych grup, ćwiczenia, samorefleksja grupowa, jak również omawianie sytuacji konfliktowych

Männernetzwerk Dresden e.V.

Schwepnitzer Straße 10
01097 Dresden
Tel.: 0351 810434 3
www.escape-dresden.de

Sieć dla mężczyzn w Dreźnie t.z.

Niezależny podmiot edukacyjny w pracy z młodzieżą i mężczyznami. Ośrodki pomocy dla młodzieży, oferty wsparcia i treningu w przemocy rodzinnej oraz praca ze sprawcami przemocy.

Fachstelle für Gewaltprävention

Herdentorsteinweg 37
28195 Bremen
Tel.: 0421 794 256 7
www.fgp-bremen.de

Poradnia specjalistyczna dla zapobiegania przemocy

Ośrodek ochrony dla ofiar, którego oferty pomocy skierowane są także dla obwinionych i sprawców przemocy fizycznej i seksualnej. Oferta zawiera udzielanie porad przez internet.

Hamburger Gewaltschutz-Zentrum

Altonaer Straße 65
20357 Hamburg
Tel.: 040 280 039 50
www.hamburgergewaltschutzzentrum.de

Centrum ochrony przeciw przemocy w Hamburgu

Poradnia specjalistyczna dla osób, które same się zgłosiły lub zostały skierowane przez sąd lub inne osoby.

Jedermann e.V.

Lutherstraße 15 – 17
68169 Mannheim
Tel.: 0621 41073 72
www.jeder-mann.de

Stowarzyszenie Jedermann t.z.

Punkt specjalistyczny przeciwko przemocy i punkt interwencyjny. Porada i zabiegi terapii dla mężczyzn skierowanych lub nieskierowanych przez sądy, trening antyagresyjny oraz interwencje kryzysowe w przypadkach przemocy.

Männerbüro Hannover e.V.
Ilse-Ter-Meer-Weg 7
30449 Hannover
Tel.: 0511 123 589 10
www.maennerbuero-hannover.de

Biuro dla mężczyzn w Hanowerze t.z.
Stowarzyszenie dobroczynne, które zajmuje się sprawami dotyczącymi sytuacji życiowej chłopców, młodocianych i mężczyzn oraz ich środowiskiem społecznym. Poradnictwo w pracy z ofiarami i sprawcami.

Münchener Informationszentrum für Männer (MIM)
Feldmochinger Straße 6
80992 München
Tel.: 089 543 955 6
www.maennerzentrum.de

Centrum informacyjne dla mężczyzn w Monachium (MIM)
Poradnia specjalistyczna i grupa samopomocowa dla mężczyzn. Oferty dla grup samopomocowych, zajęcia samopoznania, które służą do zbudowania pewności siebie u mężczyzn.

Projekt STOP-Training
Neue Kasseler Straße 3
35037 Marburg
Tel.: 06421 3078074
www.juko-marburg.de

Projekt STOP-Training
Dobroczynny niezależny podmiot edukacyjny w sektorze usług socjalnych i ofert w zakresie pomocy dla młodzieży i w sytuacjach konfliktowych

Sozialberatung Stuttgart e.V.
– Fachstelle Gewaltprävention
Charlottenstraße 42
70182 Stuttgart
Tel.: 0711 945 585 310

Poradnia społeczna w Stuttgarcie t.z. – wyspecjalizowany organ w prewencji przemocy
Punkt kontaktowy w celu otrzymania informacji, porad i treningów na temat przemocy domowej, na ulicy i ze strony młodzieży.

Verein Kinder- und Jugendhilfe e.V.
TAET HG
Mainzer Landstraße 625
65933 Frankfurt
Tel.: 069 384 729
www.vkjh-frankfurt.de

Stowarzyszenie pomocowe dla dzieci i młodzieży t.z. TAEF HG
Ambulatoryjny ośrodek pomocy młodzieży dla przestępców młodocianych i osób w wieku 12–25 lat

Ochrona i zabezpieczenie przed przemocą

Poradnik dla uchodźców i nowo przybyłych mężczyzn

Niniejszy poradnik zawiera informacje na temat ochrony przed przemocą w Republice Federalnej Niemiec i jest przeznaczony dla uchodźców i nowo przybyłych mężczyzn w Niemczech. Zamierzamy wprowadzić Państwa w ten obszerny temat. Oferujemy informacje na temat przysługujących Państwu praw oraz ustaw o przeciwdziałaniu przemocy w Niemczech.

- Przyczyny, formy i skutki przemocy
- Kto udziela ochrony przed przemocą – i jak?
- Kroki wyjścia z przemocy
- Zmiana nastawienia społecznego wobec przemocy
- Adresy placówek udzielających pomocy poszkodowanym i członkom ich rodziny

Niniejszy poradnik został opracowany w ramach ogólnokrajowego projektu „MiMi-zapobieganie przemocy wobec migrantów przy wsparciu migrantów” i jest dostępny w językach: angielskim, arabskim, dari, francuskim, kurdyjskim (kurmanji), paszto (afgańskim), perskim, serbsko-chorwacko-bośniackim i tureckim. Zamówienia można składać na stronie: „www.mimi-gegen-gewalt.de” oraz „www.mimi-bestellportal.de”

Niniejszy poradnik został zaktualizowany przez: